

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ ของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป ที่ ๓ (เต่างอย) จ.สกลนคร ผู้วิจัยได้ใช้วิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในรูปแบบการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research) โดยมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานและมีอิทธิพลในการคัดเลือกภาพสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (เต่างอย) โดยเน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาจากงานสร้างสรรค์ ให้ได้องค์ความรู้ในประเด็นเรื่องกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่าย และ การจัดสรรเนื้อหาของการถ่ายภาพประชาสัมพันธ์

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการสร้างสรรคงาน

ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการบันทึกภาพ ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (เต่างอย) เป็นกลุ่มภาพที่แสดงถึงบริบทของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๓ เช่น อาคารโรงงาน สินค้าดอยคำที่ผลิตจากโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ เจ้าหน้าที่ในสายการผลิต งานการพัฒนาการเกษตรตามพระราชดำริ ประชาชนในชุมชน สินค้าในชุมชน การเกษตรกรรมในชุมชน งานบุญประจำปีของชุมชน (งานประเพณีไหลเรือไฟ) เป็นต้น
2. กลุ่มภาพที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เป็นกลุ่มภาพที่ใช้แสดงถึงความเป็นมา และแสดงถึงบริบทภาพรวมของพื้นที่ที่ตั้งของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ เช่น พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัด สถานที่สำคัญทางศาสนา สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การแนะนำตัว ในการสร้างสรรคงานครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดสถานภาพและบทบาทของผู้วิจัยโดยเปิดเผย (Overt Role) และแจ้งผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ หรือใช้บุคคลที่เป็นสื่อกลางซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นผู้แนะนำ และจะต้องขอความร่วมมือให้บุคคลในกลุ่มที่ให้ข้อมูลสำหรับเก็บภาพช่วยแนะนำ Key Informants อื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อจะได้เก็บข้อมูลต่อไปให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามต้องการ (Snowball

technique)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาพถ่ายจากบุคคลจริง และสถานการณ์จริง ผู้วิจัย ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการถ่ายภาพจากบุคคลจริง และสถานการณ์จริง จึงต้องรอรระยะเวลาที่เหมาะสมของสภาพอากาศและสถานการณ์ เช่น ต้องเก็บบันทึกภาพมะเขือเทศเฉพาะในฤดูเก็บเกี่ยว คือ ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม เท่านั้น และจะต้องเก็บบันทึกภาพเทศกาลประเพณีไหลเรือไฟประจำท้องถิ่น ในช่วงเดือนกันยายน เป็นต้น

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

1. ขั้นตอนการศึกษารายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (เต่างอย) ผู้วิจัย ได้เดินทางลงพื้นที่โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๓ (เต่างอย) จังหวัดสกลนคร รวมทั้งสิ้น 6 ครั้ง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2555-2558 โดยศึกษาโดยการเรียนรู้แบบเจาะลึกในสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ โรงงานหลวงฯ โครงการในพระราชดำริ และสถานที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงาน คือ
 - **โรงเรียนนางอยโพนปลาไหล** เป็นโรงเรียนระดับประถม ที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมของโรงงานหลวงฯ ด้วย
 - **โรงเรียนเต่างอยพัฒนศึกษา** เป็นโรงเรียนระดับมัธยม ที่อยู่ในเขตอำเภอเต่างอย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมของโรงงานหลวงฯ ด้วย
 - **ชุมชนเต่างอย** ประกอบไปด้วยชุมชน 7 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านนางอย หมู่บ้านโพนปลาไหล หมู่บ้านเต่างอย หมู่บ้านเต่างอยเหนือ หมู่บ้านเต่างอยใต้ หมู่บ้านบ้านน้ำพุ หมู่บ้านบ้านโคกงอย ชาวบ้านหาเลี้ยงชีพ ด้วยการทำการเกษตร และมีงานหัตถกรรมที่สำคัญของชุมชน คือ งานผลิตไม้กวาด งานผลิตตะกร้าสานจากเถาวัลย์ งานทอผ้าคราม เป็นต้น
 - **พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์** ศึกษาถึงประวัติของการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสกลนคร ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทดลองงานพัฒนาการเกษตรที่เหมาะสมแก่ท้องถิ่น และนำออกเผยแพร่เป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาอาชีพ ฟื้นฟู และพัฒนาป่าไม้ รวมทั้งการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร
- พิพิธภัณฑ์ภูพาน อยู่ติดกับทะเลสาบหนองหาร ในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร ตั้งอยู่ใน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- วัดป่าสุทธาวาส ตั้งอยู่ใน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นวัดที่พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระละสังขาร
- อุทยานแห่งชาติภูผายล หรือเดิมเรียกว่า อุทยานแห่งชาติห้วยหวด เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ครอบคลุม อำเภอศรีสุพรรณ อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และอำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

2. ขั้นตอนการกำหนดกรอบแนวคิด เป็นการวางกรอบแนวคิด เนื้อหา และขั้นตอนวิธีการดำเนินงานสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลที่สามารถสื่อความหมายแทนความได้ เป็นขั้นตอนในการวางแผนการถ่ายภาพโดยรวมในการลงพื้นที่แต่ละครั้ง โดยกำหนดเนื้อหาแบ่งออกเป็นหมวดหมู่คร่าวๆ ในเบื้องต้น ดังนี้

- ภาพโรงงานหลวงฯ ภาพการทำเกษตรและภาพกิจกรรมชุมชน
- ภาพงานวิจัยและการพัฒนาของโครงการในพระราชดำริ
- ภาพแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญทางศาสนา

3. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ภาพ เป็นขั้นตอนการบันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายภาพ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์การถ่ายภาพในระดับอาชีพ เพื่อให้ได้ผลงานภาพถ่ายที่โรงงานหลวงฯ ที่ ๓ สามารถนำไปใช้งานในสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ได้อย่างมีคุณภาพ และมีผู้ช่วยช่างภาพในการดูแลอุปกรณ์อีก 1 ท่าน ตลอดการทำงาน เพื่อให้บันทึกภาพได้โดยสะดวก โดยมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ชุดอุปกรณ์ถ่ายภาพ Nikon

- กล้อง Nikon DSLR D600
- กล้อง Nikon DSLR D750
- กล้อง Nikon SLR FM2 Titanium
- เลนส์ 14-24 f/2.8 N
- เลนส์ 24-70 f/2.8 N
- เลนส์ 70-200 f/4 N
- เลนส์ 35 f/2 D
- เลนส์ 50 f/1.8 D
- เลนส์ 85 f/1.8 D
- เลนส์ 105 f/2.8 D
- แฟลช Nikon Speedlight SB-600
- แฟลช Nikon Speedlight SB-910

ชุดอุปกรณ์ถ่ายภาพ Sony

- กล้อง Sony a7
- เลนส์ Sony FE 28-70 f/3.5-5.6

ในการถ่ายภาพในภาคสนาม ผู้วิจัย จะถือกล้องหลัก 2 ชุด ด้วยเลนส์ระยะกลาง และเลนส์ระยะไกล เพื่อให้ครอบคลุมภาพเหตุการณ์จริงได้ตลอดเวลา และจะเปลี่ยนระยะเลนส์ เมื่อมีความจำเป็นต้องสร้างสรรค์ภาพในแบบพิเศษอื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ถ่ายภาพในมุมกว้าง หรือ ถ่ายภาพระยะใกล้วัตถุ (มาโคร) เช่น การถ่ายสินค้าดอยคำ เป็นต้น

4. ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ภาพ เป็นขั้นตอนในการ สํารวจภาพ คัดเลือกภาพ จัดหมวดหมู่ของภาพ จะทำการลบภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน และเลือกเฉพาะภาพที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายของโรงงานหลวงฯ โดยกำหนดเบื้องต้นให้แยกหมวดหมู่ออกเป็น ภาพโรงงานหลวงฯ ภาพการทำงานเกษตรและภาพกิจกรรมชุมชน ภาพงานวิจัยและการพัฒนาของโครงการในพระราชดำริ ภาพแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญทางศาสนา
5. ขั้นตอนออกแบบการตกแต่งภาพ ผู้วิจัย ใช้โปรแกรม Adobe Lightroom ในการตกแต่งแสง สี และตัดส่วนภาพ (Crop) และใช้โปรแกรม Adobe Photoshop ในการตกแต่งภาพ

เพิ่มเติม เช่น การตัดปะภาพ การรวมภาพมุกกว้างในแบบพาโนรามา เป็นต้น โดยจะคงความจริงของภาพ (Realism) ในแบบภาพสารคดี (Feature Photography) เอาไว้

6. ขั้นตอนการคัดเลือกภาพให้เหมาะสมสำหรับใช้ประกอบสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนในการคัดเลือกภาพ เพื่อนำไปใช้ในสื่อต่างๆ ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ของโรงงานหลวงฯ โดยจะมีผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้คัดเลือกภาพให้เหมาะสมกับสื่อแต่ละประเภท

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ โดยมีแหล่งข้อมูล 3 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์ (Participation) เป็นการสังเกต (Observation) การทำงานของทีมงานเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้แทนพิเศษ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยการลงพื้นที่โรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (เต่างอย) และสำรวจพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสกลนคร รวมทั้งหมด 6 ครั้ง ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2555-2558 และการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. กรอบแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารและการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัล โดยยึดเอาแนวคิดการสร้างสัญญาเพื่อสื่อความหมายตามวัตถุประสงค์ของโรงงานหลวงฯ แนวคิดการถ่ายภาพเพื่อการสื่อสารในเชิงสารคดี การสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์
3. ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการคัดเลือกภาพเพื่อใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ คือ คุณพิพัฒพงศ์ อิศรเสนา ณ อยุธยา ผู้แทนพิเศษ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเจ้าหน้าที่สำนักงานผู้แทนพิเศษ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลงานด้านประชาสัมพันธ์โรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (เต่างอย) โดยตรง และมีผู้ทรงคุณวุฒิในการคัดเลือกภาพเพื่อใช้ในการจัดแสดง คือ คุณวรรณันท์ ชัชวาลทิพากร ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพถ่าย) และ คุณชำนาญ ทิพย์มณี ช่างภาพมืออาชีพ

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยนำเสนอข้อมูล เพื่อชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของการศึกษาหาแนวทางในการสร้างสรรค์ภาพถ่ายดิจิทัลสำหรับใช้ในสื่อประชาสัมพันธ์ของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (ต่างอย) และในด้านการศึกษารูปแบบในการจัดสรรเนื้อหาของภาพถ่ายที่ใช้แทนบริบทของโรงงานหลวงฯ ที่ ๓ (ต่างอย) นั้น จะใช้วิธีการนำเสนอด้วยการจัดสรรภาพถ่าย และแสดงผลภาพถ่ายในแบบตารางจัดแบ่งหมวดหมู่ทั้งหมด